

Den nya läkarrollen utmanar god yrkesetik

Att kraven och synen på läkaren förändrats under de senaste åren är en tämligen banal iakttagelse. Intressantare är att fundera över om de nya förväntningarna varit så genomgripande att möjligheterna att utöva läkaryrket etiskt har försämrats? Håller det fria yrket på att bli alltför styrt och ofritt? Eller har det kanske redan skett, utan att vi kunnat eller velat reagera?

Kan en läkare som saknar tillräcklig yrkesmässig frihet leva upp till yrkesetikens höga krav på att självständigt göra de rätta valen? Har vi kort sagt hamnat i en konflikt mellan nya förväntningar och gamla ideal?

Läkarens tidigare självklara auktoritet sätts i fråga av andra yrkesgrupper i vården, av politiker, administratörer och ibland av patienter. Det patriarkala förhållningssättet till patienten har ersatts av ett annat med betoning på medbestämmande och respekt.

De flesta ser säkert det här som en bra och naturlig utveckling. Mer problematiskt blir det dock när vi förväntas att lojalt anpassa oss till administrativa innovationer. Dessa utformas alltför ofta med betoning på ekonomisk nytta i stället för patientnytta. Vårt arbete styrs i allt högre grad av vårdprogram, flödesdokument och/eller budgetkrav. Möjligheterna att som enskild läkare göra de val som anses gynna den unika patienten minskar eller försvinner.

Att handla yrkesetiskt är en skyldighet för alla medlemmar i Läkarförbundet. Yrkesetikerna är beskriven i våra 19 etiska regler. Reglerna utgår från att läkaren har ett val i förhållande till sin patient. Regel 7 säger att »Läkaren ska aldrig frångå principen om människors lika värde och aldrig utsätta en patient för diskriminerande behandling eller bemötande.«

I en vårdssituation med alltför begränsade resurser eller vårdplatser tvingas läkaren att prioritera. Det blir då ytterst viktigt att diskutera hur och på vilka grunder vi prioriterar, för att säkerställa att prioritering inte sker på ett diskriminerande sätt. Att prioritera bort eller ner äldre patienter på andra än strikt medicinska grunder är tyvärr åter en realitet i vården. Prioriteringar är alltid etiska utmaningar,

i dag kanske mer påtagligt än tidigare.

Många av de världsmodeller som införts de senaste åren prioriterar via sina ersättningsystem på ett sätt som står i strid med regel 17: »Läkaren ska aldrig medverka till att bereda enskilda patienter eller patientgrupper otillbörlig ekonomisk, prioriteringsmässig eller annan fördel.«

Vi bör enbart prioritera efter medicinska behov och inte låta oss förledas att enbart maximera vårdinrättningens intäkter. Patienter med komplexa eller multipla sjukdomar riskerar annars att bli »Svarte Petter« i ett cyniskt spel utan vinnare. Vårdens kvalitet måste mätas efter dess förmåga att ta ansvar för patienter med störst vårdbehov och inte enbart efter tillgänglighet.

Regel 18 säger bland annat att »Läkaren får inte låta sig påverkas av otillbörligt förvärvsbegär och inte utföra annan undersökning och behandling än vad som är medicinskt motiverat».

I dag har många landsting valt att decentralisera kostnadsansvaret för läkemedel och medicinska undersökningar. Läkaren kan därigenom frestas att inte beställa en motiverad men dyr undersökning, eller att avstå från eller begränsa läkemedelsbehandling trots god evidens för positiva effekter.

Utmaningen för dagens läkare är att inte kompromissa med sin yrkesetik trots påtryckningar. Yrkesetikerna är ett skydd som ska tillförsäkra alla patienter vård efter behov, utan orättfärdig diskriminering. Det här utesluter inte diskussioner om huruvida vår nuvarande etik i alla delar är tidsenlig. Kanske finns behov av nytänkande på vissa områden?

För femte året anordnar Läkarförbundet och Läkaresällskapet en särskild etikdag. Årets möte den 5 oktober har temat »Läkarrollen i förändring – från läkekonst till kugge i maskineriet«. En panel av kunniga personer ska ur olika aspekter belysa och diskutera ämnet.

Bland talarna finns företrädare för patientorganisationer och andra vårdyrken, etiker och organisationsforskare samt inte minst kolleger med en bred och varierande erfarenhet av den föränderliga läkarrollen.

Mötet videofilmas och kan i efterhand ses via länk på Läkaresällskapets webbplats. ■

»Utmaningen för dagens läkare är att inte kompromissa med sin yrkesetik trots påtryckningar.«

Thomas Flodin
ordförande i Läkarförbundets etik- och ansvarsråd
thomas.flodin@slf.se

Kristina Söderlind Rutberg
vice ordförande i Läkaresällskapets delegation för medicinsk etik
kristina.soderlind.rutberg@lio.se

Varje vecka skriver representanter för Sveriges läkarförbund.

